

چهار سخن

روش ساری تدبیری امیرالمؤمنین
علی بن ابی طالب علیه السلام در سیره و سخن

با تقریظ حضرت آیت الله سید جمال الدین دین پرور (دام عزه)

سید محمدجواد حسینی فاطمی (ایذه‌ای)

سرشناسه: حسینی فاطمی، سید محمد جواد -
عنوان و نام پدیدآور: بر چکاد سخن: روش‌های تبلیغی امیرالمؤمنین علی بن ابی‌طالب علیه السلام در
سیره و سخن، سید محمد جواد حسینی فالچی
مشخصات نشر: قم: ستوق، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری: ۱۸۰ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۸۱۸-۸۰-۷

فهرست نویسی: بر اساس اطلاعات فیفا.
یادداشت: کتابنامه: ص ۱۹۹؛ همچنین به صورت زیر نویس.
موضوع: علی بن ابی‌طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. - دعوت
موضوع: علی بن ابی‌طالب علیه السلام، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. - سیاست و حکومت

موضوع: اسلام - تبلیغات
موضوع: مبلغان - اخلاق حرفه‌ای - جنبه‌های مذهبی - اسلام
رده بندی کنگره: ۵ ح ۵۷، ۰۹، ۳۸ BP
رده بندی دی‌بی: ۲۹۷، ۹۵۱۵

مؤلف: سید محمد جواد حسینی - فالچی

ناشر: ستوق

ویراستار: حسین حاجی‌پور

قطع: رقعی

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۲

تیراژ: ۲۰۰۰ نسخه

قیمت: ۸۰۰۰ تومان

شابک: ۷ - ۰ - ۹۳۸۱۸ - ۶۰۰ - ۹۷۸

* حق چاپ محفوظ است *

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۹۸۷۱۱۳۵۲

فهرست مطالب

۱۳	مقدمه
۱۷	پیش گفتار

بخش اول:

تبلیغ و جایگاه آن در دین

۲۳	فصل اول: مفهوم شناسی روش تبلیغ
۲۷	روش تبلیغ
۳۰	فصل دوم: جایگاه «روش» و ضرورت آن در امر تبلیغ
۳۳	فصل سوم: جایگاه تبلیغ از منظر اسلام
۳۴	ارزش و اهمیت تبلیغ از منظر اهل بیت علیهم السلام
۳۶	جایگاه تبلیغ از منظر بزرگان
۳۶	جایگاه تبلیغ از منظر حضرت امام خمینی رحمته الله
۳۷	جایگاه تبلیغ از منظر حضرت امام خامنه‌ای رحمته الله
۳۹	تبلیغ حول محور و اصول بنیادین مکتب اسلام

فصل چهارم: اهمیت روش های تبلیغی امام علی علیه السلام	۴۲
۱. قابل فهم بودن «محتوا» و پیام.....	۴۴
۲. بیان منطقی و توأم با برهان.....	۴۶
۳. دوری از «تَعْصَب».....	۴۸
۴. توجه به «نظریه، تفکر و اندیشه‌ی» دیگران.....	۵۰
۵. میانه روی.....	۵۱
۶. دوری از «تندروی».....	۵۴

بخش دوم:

ویژگی های مبلغ دین

فصل اول: ویژگی های «مبلغ و راه بر» دینی.....	۵۹
۱. از مردم:.....	۶۰
۲. با مردم.....	۶۲
«راه بر و هدایتگر» جاده باید با مردم باشد.....	۶۲
۳. مبلغ و «راه بر هدایتگر» باید فراموش از مردم باشد.....	۶۴
۱. دین دانی:.....	۶۸
۲. دین داری:.....	۷۳
۳. دین بانی:.....	۷۶
نمره‌ی تبلیغ علی علیه السلام در میدان جهاد و نبرد.....	۸۰

فصل دوم: ویژگی های تبلیغی امام علی علیه السلام	۸۲
۱. گذشتن از حق شخصی.....	۸۲
۲. تبلیغ دین حتی در خفقان.....	۸۳
۳. مخاطب شناسی و ظرفیت شناسی امام علی علیه السلام	۸۳
۴. افشاگری و روشن گری.....	۸۴
۵. بیان احکام دین در قالب مسائل اجتماعی.....	۸۵
۶. استفاده از مثال در تبلیغ.....	۸۶
۷. تبلیغ در قالب تشکر.....	۸۶

تفہیم

۸	کنار گذاشتن انتقام جویی	۸۷
۹	زاهد شب، شیر روز	۸۷
۱۰	خود گشودگی با مردم	۸۸
۱۱	بی تکلفی	۸۸
۱۲	برخورد با کرامت در حد شأن	۸۹
۱۳	صداقت در کلام	۹۰
۱۴	ترجیح رضای خدا بر رضای مردم	۹۰
۱۵	متانت در کلام	۹۱

بخش سوم:

سوره‌های تبلیغی امام علی (ع) با مخاطبان خود

فصل اول: برخورد امام علی (ع) با شیعیان راستین	۹۷
۱. پرداختن به جزئیات مسائل	۹۷
۲. استفاده از ضرورت علم	۱۰۲
۳. بیان مسائل به روش دقیق و مستدلانه همراه با استدلال و اندیشه	۱۰۳
۴. تکریم شیعیان حقیقی و بازگو کردن فضائل و محاسن آنها	۱۰۴
نمونه‌ای از همراهی امام علی (ع) با شیعیان راستین	۱۰۵
فصل دوم: برخورد امام علی (ع) با عهدشکنان و ستمگران	۱۰۸
۱. آسیب‌شناسی و علت‌یابی مسائل و تبیین آن برای مخاطبین	۱۰۸
۲. دل‌سوزی برای دین و دین‌مداران و برخورد قاطع با دشمن‌ستیزان و دین‌گریزان	۱۱۳
۳. پاسخ به تمام سؤالات مخاطبان و پرهیز از سخنان شبهه‌انگیز	۱۱۴
۴. زمان‌شناسی و مخاطب‌شناسی	۱۲۱
فصل سوم: برخورد امام علی (ع) با خلفا	۱۲۲
علی (ع) در روزگار خلفا	۱۲۳
همکاری با خلفا	۱۲۴
نپرداختن به بحث‌های اختلافی	۱۲۵

فصل چهارم: برخورد امام علی علیه السلام با اهل نفاق.....	۱۲۶
علی علیه السلام معیار شناخت مؤمن از منافق.....	۱۲۶
رسوا کردن منافقان.....	۱۲۷
افشاگری.....	۱۲۹
فصل پنجم: برخورد امام علی علیه السلام با اهل کتاب.....	۱۳۰
رد گواهی یهود و پذیرش گواهی نصاری.....	۱۳۱
مناظره با دانشمندان بزرگ یهود.....	۱۳۲
فصل ششم: برخورد امام علی علیه السلام با مشرکان.....	۱۳۷
آزار مشرکان.....	۱۳۷
اعلان برائت از مشرکان.....	۱۳۸

بخش چهارم:

نامه‌های از ووشهای تبلیغی امام علی علیه السلام

فصل اول: روش نوشتاری.....	۱۴۳
نامه به طلحه و زبیر.....	۱۴۴
نامه امیرالمومنین علیه السلام به عایشه.....	۱۴۴
عهدنامه‌ی مالک اشتر.....	۱۴۶
فصل دوم: روش گفتاری.....	۱۶۳
سخنرانی امام برای هدایت پیمان شکنان.....	۱۶۸
فصل سوم: روش هنری.....	۱۷۰
کاربرد هنر در آرایه‌ی مسایل دینی.....	۱۷۰
پنج نان و سومین نفر.....	۱۷۱

برچسب

نتیجه گیری.....	۱۷۳
منابع و مأخذ.....	۱۷۵

مقدمه

انسان، موجودی است ممتاز؛ دارای ویژگی‌های خاص، منحصر به فرد و ناب؛ خداوند حکیم این ویژگی‌های ناب و انحصاری را به خاطر امتحان و آزمایش به او عطا کرده و اسباب آسایش مطلوب را به وی ارزانی داشته است. همین ویژگی‌های خاص، منحصر به فرد است که انسان را از دیگر موجودات، متمایز ساخته و به درجه‌ای رسانده که «خداوند منان» بر او مَنّت اُشرف بودن و خلیفه‌الهی نهاده و بار سنگین امانت و آزمایش بر دوش او گذاشته است.

از سویی خداوند حکیم است، و نشان حکیم بالاتر از آن است که انسان را به چیزی که نمی‌داند یا نمی‌تواند یا ندارد، مکلف کند و مورد بازخواست قرار دهد. خداوند حکیم انسان را در حدِ وسعِ انسانیتش بازخواست خواهد کرد.

و خود در این باره می‌فرماید: «لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَ عَلَيْهِمَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَ لَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَ لَا تُحْمِلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَ اغْفِرْ عَنَّا وَ اغْفِرْ لَنَا وَ ارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ

الْكَافِرِينَ»؛ «خداوند هیچ کس را جز به قدر توانایی اش تکلیف نمی کند. آنچه [از خوبی] به دست آورده به سود او، و آنچه [از بدی] به دست آورده به زیان اوست. پروردگارا، اگر فراموش کردیم یا به خطا رفتیم بر ما مگیر، پروردگارا، هیچ بار گرانی بر [دوش] ما مگذار؛ همچنانکه بر [دوش] کسانی که پیش از ما بودند نهادی. پروردگارا، و آنچه تاب آن نداریم بر ما تحمیل مکن؛ و از ما درگذر؛ و ما را ببخشای و بر ما رحمت آور؛ سرور ما تویی؛ پس ما را بر گروه کافران پیروز کن.»

بدین روی دین را مشعلی برای انسان قرار داده تا هنگام بازخواست حساب و کتاب، عذری نداشته باشد.

از سوی دیگر، همه‌ی انسان‌ها در یک تراز از قدرت درک و استدلال، برهان، جدل، تدبیر و فهم نیستند. به همین علت خداوند، منت دیگری بر انسان نهاده و عده‌ای را به عنوان «پیامبر»، «راه‌بر و ره‌نما» برگزیده است. از آنجا که انسان‌ها در افکار و عقاید، مختلف و متفاوتند؛ مثلاً عده‌ای نسبت به پذیرش دین، مقاومت کرده و لجاجت خود نشان می‌دهند، به همین جهت پیامبران که از پدر و مادر، نسبت به اولاد خویش به اُمت خود مهربان‌تر و دلسوزترند، همواره در تلاشند انسان‌ها را با شیوه‌های گوناگون، به راه راست هدایت کرده، آنان را در این راه، استوار و ثابت قدم نگه دارند و به درجات یقین نیل و سوق داده و به سرمنزله مقصود برسانند تا با «طی» کردن «صراطِ صواب» به تکامل و سعادت ابدی برسند.

بدون تردید، «راه‌بر و ره‌نما بودن» یکی از سخت‌ترین فنون و حرفه‌هاست که اهل انصاف به سختی آن واقفند؛ چون «هدایت‌گران» جامعه باید ویژگی‌هایی داشته باشند که آن‌ها را از هر جهت، نسبت به دیگر افراد

نیکوکاران

جامعه، متمایز می‌سازد.

از جمله‌ی این ویژگی‌ها: روحیه‌ی حق‌جویی، حق‌گرایی و حق‌گویی، «هنرگوش و پردازش و قدرت جذب»، دین‌داری و دین‌محوری، امید به نتیجه‌ی مطلوب، عدالت در گفتار و رفتار، عشق به هدایت‌گری، مدیریتِ زمان و مکان، مخاطب‌شناسی، حس نو دوستی، عدالت‌محوری، ایمان به هدف، هدف در مسیر، مکان‌شناسی، داشتن‌روش، زمان‌شناسی، دوراندیشی، مردم‌داری، گفتارنیکو، شرح‌صدر، شجاعت، دلسوزی، مهربانی، گذشت، انصاف، درایت، توکل، علم، حلم، صبر، تدبیر، زهد، رفق، و مدارا، می‌باشد...

یک «مبلغ» واقعی باید تمام سعی و تلاش خود را بکار گیرد تا با سیره‌ی ائمه‌ی هدی علیهم‌السلام آشنا گردد و سیره و روش آنان را در امر «تبلیغ و ترویج دین» به کار بندد و مانند پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم «طیب دُوارٌ بِطَبِّه»^۱ باشد، تا بتواند در کار خود، موفق شده و از این امتحان ناسرکش، سرافراز و موفق بیرون آید.

بدون شک، برای پیمودن این راه طاقت فرسا، و مسیر نفس‌گیر و رسالت‌سنگین، نیاز به الگو است که سرآمد «همای‌الگوها» رسولان الهی و ائمه‌ی هدی هستند.

چون در این نوشتار کوتاه مجال برای بیان و توضیح مفصل و جامع «شیوه‌ی الگوگیری و الگوپذیری» از این حجج الهی نیست، بدین روی، بنابر اختصار و انتخاب موضوع و نیازپیش‌رو، در حدّ وسع و گذرا اشاره‌ای به روش‌ها و شیوه‌های تبلیغی حضرت علی علیه‌السلام خواهد شد. چرا که وی خود انسانی کامل و از هر جهت جامع‌الکمالات و جامع‌العلوم و الفنون است و برای الگوگیری بهترین است.

از آن جا که ما خود را شیعه‌ی آن امام عظیم‌الشأن و رفیع‌الدرجه

می‌دانیم، بر خود فرض دانسته تا در امور تبلیغی به روش‌های آن بزرگوار تأسی
جسته تا بتوانیم در این امر موفق باشیم و این بار سنگین «هدایت و
روشنگری» را به خوبی به سر منزل مقصود برسانیم. امید است بتوانیم در
سایه‌ی تأسی به آن بزرگواران، مبلغی مفید و «سر افراز» برای مکتب همیشه
سربلند و مظلوم اسلام باشیم.

سید محمد جواد حسینی فالچی
صفر المظفر ۱۴۳۵ ق - قم المقدسة

www.ketab.ir

زین‌العابدین